

Příběh Josefa Kremera

Josef Kremer byl dědečkův, tedy Alův spolužák a celoživotní přítel. Tato postava je velmi autentická a nepotřebovala žádné ozvlášťňování. Proto je také jméno zachováno. Měla bych velkou radost, kdyby si tento text našel nevyzpytatelnými cestami internetu spojení k jeho potomkům. Proto poznamenávám, že se narodil pravděpodobně v r. 1891 v Derfli u Uherského Hradiště, zemřel v Míkovcích v roce 1954 a měl dceru Růženu, která se narodila v roce 1919. Vyučil se kovářem, ale díky nepřehlédnutelné inteligenci se nakonec přihlásil na klasické gymnázium v Uherském Hradišti, které zakončil maturitou, na kterou dostal dovolenou z fronty. Byl těžce raněn a díky invalidní penzi mohl vystudovat zemědělskou univerzitu ve Vídni, tak zvanou Bodenkulturku a řediteloval pak různým středním zemědělských školám. Naučil se německy, rusky a anglicky a jeho rozsáhlá knihovna, která vzala za své při jeho pronásledování v padesátých letech, obsahovala mnoho svazků v originále. Nikdy se, na rozdíl od mého dědečka nedal zblbnout jakoukoli ideologií, ať komunistickou či náboženskou, a taky na to doplatil. Teď už ukázka z knihy.

Srpen 1914, Praha, firma Halphen píše Alovi

Vážený pane,

vzhledem k Vašemu ctěnému lístku ze dne 15. tohoto měsíce zasíláme Vám co tiskopis brožuru o Golsmidtovém Thermitu, z něhož lze potřebné vyčísti a jsme mile rádi ochotni podati Vám na požádání jakékoli vysvětlení. Zajímalo by nás zvědět, k jakému účelu hodláte této výbušniny použití, a znamenáme se uctivě Vaším ctěným zprávám vstříc hledíce.

Firma Halphen, podpis nečitelný.

Srpen 1914, Uh. Hradiště, Alův denník

Na výletě na Velehradě jsem potkal Josefa Kremera, který mi vyprávěl, jak jej pronásledují coby vyzvědače. To je zajímavé, že je ten Kremer každému podezřelý. I tomu našemu katechetovi, kterému nevadí, že má ve třídě několik evangelíků. Jemu vadí Kremer. Kamarád mě varoval před pokusy s výbušninami, neb úřady teď ve všem vidí spiknutí. Radil mi firmě Halphen raději neodepisovat a neupozorňovat na sebe.

Cestou přes Modrou jsem dostal od jedné dcerečky karafiát. Kremer si s ní hned začínal a pletl do řeči latinské citáty, až mi bylo trapně. Kremerova vyřídilka jest obdivuhodná, někdy mi však působí hotová duševní muka. Jozéfek se před vstupem do gymnasia vyučil kovářem a je proto o celých pět let starší a protřelejší mne. Na jeho svalnatých ramenou je patrná fyzická práce a i velké hrubé ruce prozrazují kmánský původ. Aby to snad někoho nespletlo, halasí všady učeným jazykem, až je to směšné. Snad by toho ani nebylo třeba, jeho vynikající intelekt je sám o sobě dosti nápadný.

Jednou jsem jej doprovázel domů, neb bratr Arne po něm chtěl překovat dlátko, kterým mínil řezbařit. Šlapali jsme po vyučování pět kilometrů do Derfle, kde Jozéfek odložil vázanku a začal mluvit nářečím. Než jsem se vzpamatoval, zmíněné dláto zručně vykoval. Teprve když jsem viděl, jak vyvažuje kladivo v dlani a ihned vpadá do pracovního rytmu, pochopil jsem, mezi jakými rozdílnými světy každého dne přechází. Oceniv jeho dvojroli, odpustil jsem mu ihned tu trochu přehánění.

Srpen 1914, Uh. Hradiště

Půjčil jsem si od Kremera Březinovy „Stavitele chrámu“. Velice se tomu smál a shledal případným verš: Celý váš Otokar Březina, nejasnost, abstrakce, konina. Koncer však, který je Březinovým nadšeným obdivovatelem, v něm nachází jak vyšší lásku, tak i ušlechtilou pasivitu, která mu, jakožto stoikovi vyhovuje. Já jsem naopak znova a znova žasl nad silou vzestupného víru myšlenky a citu, jímž se Březina domáhá zduchovnělého světa a jeho intuitivního vědění. Jak dosíci takové moudrosti a takového rozmachu? Kremer míní, že cesta vede přes doktorát a režnou kořalku, čemuž jsem se musel smát. Jsme prý nadmutí tajemstvím jako koza jetelem, přisadil si.

Říjen 1916, Hranice na Moravě, Kremer píše Alovi

Kamaráde!

Byl jsem raněn na ruské frontě na Stochodu při trestuhodně blbém protiútok, který měl tuze tragický výsledek. Dostal jsem střelu dum-dum do hlavy, naštěstí pouze štrajfšus, který mi uštípl kousek kosti a střepiny zahnal do mozku. Přišel jsem po nějaké době k sobě a musel jsem se o sebe nějak postarat. Přes uzavírací palbu jsem se s ohromnou námahou dostal na obvaziště a odtud jsem více méně po vlastní ose cestoval do Cholmu. Tam mě operovali a bezprostředně na to jsem dostal zánět mozkových blan. Čtrnáct dní jsem byl na umření a nikdo nechtěl věřit, že to přežiji. Probral jsem se ochrnutý na celé tělo. Pak mne ještě několikrát operovali zkoušejíce, co to se mnou udělá, načež jsem vzal své lože na hřbet a zkusil chodit. Musel jsem se učit všechno znova, i psát a jíst příborem.

Kromě zdraví želi mnohastránkové epopeje psané po vzoru Odysey, na které jsem pracoval půl roku v poli za halasné spolupráce důstojnického sboru. Padla, na rozdíl od mého zdraví, do rukou nepřítele. Česká literatura, obávám se, vzpomíná se z této ztráty snáze, než já.

Při návštěvě jsem bedlivě zkoumán, musím se dotýkat ukazovákem nosu, pak nosu lékaře a jsem shledáván velmi zajímavým případem. Jako by na mně někdy bylo něco nezajímavého. Nyní se učím znova chodit, abych nějak dovrávorl k té pitomé maturitě, kterou mám již rok povolenu. Pochopitelně se moc neučím, jen trochu rusky, a jinak čtu a čtu. Rána má dost blbé následky, hlavně hůř slyším, v myšlení jsem pomalý a paměť mám na hadry, takže si prosím odpusť narážky na můj poslední lístek, protože si nepamatuji ničeho, co jsem napsal. V hlavě mám jak sto let před stvořením světa. Duch se vznášá nad vodami a tma je tam jako v ...

Vylezl jsem po poledni do parku s nohama rozcapenýma, abych lépe udržoval rovnováhu, i byl jsem počastován rozčilenými poznámkami jedné matrony:

„Co leze mezi lidi, když má tripla!“

Říkala to tak nahlas, abych to určitě slyšel. Byl jsem ale odškodněn. Téměř jsem vrazil do ženské s hubou dlážděnou zlatem, který pronikavě voněla.

„Šel se mnou, boběčku.“

„A!“

„No nedělal svatého, oficír.“

„Ach promiňte, to je nemožné, jsem raněn.“

„Ale chudáčku, on opravdu nemůže? To nic nedělá, já to budu dělat na něm.“

Utíkat nemohu, tak jsem musel po svém odmítnutí vyslechnout její kletby.

V bráně jsem potkal ošetřovatelku. „Už z procházky, pane Kremer?

„Vrrr.“

„Má tady tři dopisy.“

„A?“

Bývalý můj idol z kvarty píše mi, že mě navštíví, jen co se vrátí odkudsi z dovolené. Jak v ní ten nápad vznikl, ví d'as. Lépe by bylo, kdyby vyšší inspirace jejího milosrdenství vnukla jí nápad zaslat místo sebe flašu koňaku s pěkně zaoblenou zadnicí.

Zdravím Tě, Josef Kremer

Listopad 1916, Baranoviči, Alův denník

Dostal jsem habbatý dopis od Kremera a měl z něj neskonanou radost. Chudák Kremer, sakruje, jakoby se jiný modlil. Ať nám Pánbůh zachová jeho hubu nevymáchanou.

Listopad 1917, Vídeň, Kremer píše Alovi

Kamaráde,

vrátil jsem se právě z dovolené a zde - Tvůj dopis - a prý jsem slíbil něco kloudného napsat. Už píšu, budu zase plácát, a - představ si - tento můj dopis, třeba jako jeden z mála zlomkovitých dokumentů naší civilizace, se zachová, a studenti budou se na něm učit mrtvý jazyk, jak nám se to dělo třeba u Aetia Livia.

Ale ty, příteli přeznamení, musíš mít, pardyže samec, údy bolavé z toho slavného boje s Taliány, a to, co jsi mi psal, je úplná Odyssea. Představuji si teď fešáky Itálské hůř, než kdyby je vymaloval nějaký kubista. Tak oni, když jim dojdou noty, střílíjou? Měli být našimi spojenci, tihle Poláci jihu. Století by nám plynulo v operetách.

Píši Ti v rukavicích, což je na písmu asi vidět, ač sedím u kamen. Jsou to kamna obrovská, schválně jsem to změřil: mají metr sedmdesát na šíř. Ale polena neviděla od loňské zimy. Pánbu už to tak šikovně zařídil, že tělo lidské stále nějaké kalorie vyrábí, což komandantura dobře ví a tak se topením nerozptyluje.

Tvůj Kremer

Duben 1917, Uh. Hradiště, sestra píše Alovi

Bróku milý,

Byl u nás Kremer a moc jsme se pobavili. Mamička ho musela párkrát plesknout přes ruku, že vypráví košilaté vtipy. O vládě naší širší vlasti mluví, jako by to bylo jarmareční loutkové divadlo, které provádí všelijaké škumprnákle jen pro pobavení poddaných. Podařilo se mu přijet na černo, nebo jak on říká: „Mlha přede mnou, mlha za mnou.“ Jenže si nevšiml, že ten den má zrovna službu. Kamarádi mu hned poslali telegram a kdyby jej dostal večer, mohl být ráno na execíraku. Jenže osud tomu nechtěl, či spíše baba poslice, a telegram došel až ráno. „Však jsem jí dal“, říkal Kremer. „Ona se bránila, že teď, ve válce mohou telegramy doručovati do 24 hodin. Tak jsem se na ni utrl: Hrom do vás babo, vy jste snad čekala, až těch 24 hodin uběhne.“ Dostal arest.

Pa. Anička

Duben 1918, Vídeň, Kremer píše Alovi

Kamaráde,

rozhodl jsem se již více nemarnit čas a pustit se do studia zemědělství, když mi armáda zajišťuje byt a stravu. Starý mne za to hrozně seřval, že mě prý na přednášky nebude pouštět. Jak jsem si mohl myslet, že armáda bude mít pro něco takového pochopení? Nicméně se již týden zapisuji na Bodenkulturge a posílají mne pro další a další papíry, razítka a vysvědčení. Už jsem myslel, že mám všechno a s kupou dokumentů jsem se hrnul k zápisu. Takových štemplů, to dodá našinci sebedůvěru. Ale ouha, lhůta k zápisu minula. Viděl jsem sekretáři na očích, jak rád by mi pomohl a zároveň ulehčil mé kapse, ale ta již byla lehká dost, a tak mne zahnal od prahu chrámu vědění. Budu muset doma vyšťárat vše, co se dá, a dědka uplatit. Přednášky již běží a ačkoli nejsem zapsán, pilně je navštěvuji. Teď se mořím s organickou chemií a hanebně se u toho potím. Gymnasijní léta jsou již zakryta mlhou a vše abych se učil znova. Hmoždím se s Ostwaldovou chemií, dílem o tisíci stranách, které ten dobrý muž, kdo ví proč, nazval učebnicí. Je to spíše historie chemie či sborník povídek. Chemii prvků začíná slovy: Již staří Sumerové... Pak pindá o tom, jak se u jednotlivých prvků měřila atomová váha, ale o jejich sloučeninách tam není nic. Už z toho mám faldy na mozek. Vždyť já si z chemie pamatuji leda, že cukr krystalizuje v homolích. Jestlipak já se té své oblíbené botaniky vůbec dožiju. Mé duševní bohatství vedle toho obsahuje supertajné údaje o množství c. k. ovinovaček, adresy levných hostinců a pěkných slečen a několik plesnivých vtipů po dědečkovi.

Den jsem si dnes pokazil návštěvou opery, na kterou mě vylákala moje slečna. Já jsem sice Čech, ale žádný muzikant. Muzika mi připadala pořád stejná, děj na jevišti mne nezajímal a připadal jsem si jako venkovský strejc, barbar a omezenec. Bylo to ještě pitomější, než taneční hodiny. Dirigent máchal taktovkou, jako kdyby se pokoušel uniknout utonutí, flétnista měl protivné zrzavé štětiny, kulisou v místě trhlíny prosvítalo světlo ze zákulisí, heroína si mohla vykloubit zmalovanou čelist a v lóžích se povalovaly polonahé ženské a plešatí oficiři. Opera se mohla přetrhnout, jak povznášela lid, ale já jsem na ni byl tuze těžký. Cítil jsem se spíše jako němá oběť komplotu komponisty a básníka, jehož cílem bylo něco úchvatného mi povědět. Již Tě slyším, jak říkáš, že přitakávám názorům Tolstého. No, jestli mocí mermo chceš, tak přitakávám.

Tvůj Kremer

Květen 1918, Uh. Hradiště, matka píše Alovi

Drahý synečku,

po Tvém odjezdu byla v Hradišti manifestační schůze za konstituční monarchii a federativní Rakousko. Bylo to velkolepé. Mnoho lidu a mnoho krojů, sešlost takovou neviděla jsem od počátku války. Nejprve dr. Stoján sloužil mši na náměstí a ministrantů měl jak andělíčků. Pak se šlo na Střelnici, kde vystoupili řečníci a starosta překrásně promluvil. Všichni byli tak svorní, že jsou přec Češi, až jsem se slz nezdržela. Předsedové spolků opentlení v národních barvách se objímali bez ohledu na politickou příslušnost a osobní nevraživost.

Tvoje matička

Květen 1918, Vídeň, Josef Kremer Aloisi Kilianovi

Kamaráde,

na dovolence v Hradišti zúčastnil jsem se manifestační schůze na Střelnici. Dojem byl katastrofální. Poslanec Beneš mluvil ještě celkem soudně, ale dr. Stoján doprovázel své nenápadité kázání tak fantastickými gesty, že to vypadalo, jako když předcvičuje Sokolům. JUc. Polívka mluvil za slováckou mládež a v jakémsi pythickém vytržení nám předestíral budoucnost a historickou nutnost, o které měl zřejmě nějaké spolehlivé informace. Slečna učitelka Žejglicová použila sbírku frází a citátů podobnou vyšívání dle osvědčených vzorů. Pak jsem o tom četl v novinách a žasl jsem, co myšlenek tam pan referent objevil. Nejlepší byly ovšem poznámky z řad posluchačstva. Nějaký vtipálek strhl ostatní ke skandování: „Ať žijí dějiny! Hanba čtrnáctému roku!“ Tak konečně víme, kdo za to může! Čtrnáctý rok! Stálo nás tam nějakých dvacet zelených, poznámky brachů v c. k. kroji však nelze citovati.

Mluvil jsem s Olgou Hertzovou v kavárně, kde si četla nějaký román od Zoly. Říkala, že v centru pozornosti našich dam je nyní kniha Berthy Suttnerové „Odzbrojte!“, která jde z ruky do ruky. Vlastenecké vzrušení je takové, že i děvčata v kavárně debatují o politice. Setkal jsem se s různými spolužáky, většinou na dovolené, mnozí už dostali volno na studia.

Tvůj Kremer

Listopad 1929, Derfle, Josef Kremer Aloisi Kilianovi

Kamaráde,

Tak jsem byl jmenován zastupujícím ředitelem a už jím zase nejsem. Vyžral jsem to nejhorší, nervy mám na cucky a zemská komora nakonec jmenovala definitivním ředitelem někoho jiného a já byl přeložen. To mám z toho, že zavile odmítám vstoupit do agrárnícké strany, která na zemědělských školách tahá z nitky. Potřeboval bych nějaké teplé místo, ale jak ho hledat, když trávím čas od osmi do osmi mezi žáky a čtvernožci? Předchozí direktor strávil poslední rok v blaženém očekávání důchodu kancelářskou agendu ukládal pod postel. Bohužel tam odkládal i účty a když nevyšel s rozpočtem, prodal už napodzim letošní úrodu brambor, která pak shnila na poli. Neměl jsem ani z čeho platit výplaty a musel si půjčit od těch zatracených agrárníků.

Moje učebnice fyziky překonala torturu třetího aprobačního řízení a teď leží někde v šupletí. Užívám více volna a dal jsem se do čtení Bratří Karamazových v originále. Ne že by mi to šlo moc rychle, ale když jsem začínal s německými knihami, taky to šlo ztuha. Četl jsem si také své staré vojenské zápisky, které jsem našel v kufru, a zjišťuji, že celá řada narážek jest mi dnes už nejasná. Nepříliš nadšen zjišťuji, že většina mých vlastností nechvalných zůstala nezměněna, leč to, co vymizelo, jsou ty rysy sympatičtější. Čert to vem.

Děkuji Ti za řadu dobrých rad, ale pro denní četbu bible, kterou mi nabízíš, bych se asi těžko rozehrál, ale jsem o tom ochoten s Tebou debatovat. Má vlažnost náboženská jde tak daleko, že jsem se ani neobtěžoval vystoupit z katolické církve. Také o místo na nové veterinární fakultě v Brně se ucházet nebudu. Nemyslím, že mám nějaké vědecké nadání a taky se zásadně necpu tam, kde už přešlapuje mnoho nohou.

K novým zábavám v naší domácnosti patří poslouchání ostravského rozhlasu, který od 1. července chytáme ve výborné kvalitě. Tedy v kvalitě radiových vln, jinak je to někdy k popukání, ale je to alespoň něco moravského. Zprávy poslouchám raději z Vídně.

Tvůj Kremer

Srpen 1935, Derfle, Kremer Alovi

Milý příteli,

budu Ti vyprávět historku o Tvém kolegovi a rivalovi Jiřímu Graciánovi. Jak možná víš, pochází z vesnice nedaleko mého nynějšího působiště a hoši, kteří u mne skládali závěrečné zkoušky, vypravovali o nějakém vědátorovi z Brna, který tam k nim jezdívá na letní byt, neb má ve vsi příbuzné. To se ví, že mne to zaujalo, a vyšetřil jsem jeho totožnost. Takže Gracián, jak jsem vyrozuměl, se o prvomájové veselici přidružil k místním, a že je zdatný zpěvák, vydržel až přes půlnoc. Tehdy někdo navrhl, aby šli šohajům z vedlejší vesnice porazit májku. Gracián se, snad že si nad slivovicí vzpomněl na mladá léta, dostal do ráže a ujal se vedení výpravy. Chlapi z něho měli legraci a šli, jen si vzali opentlené flašky na cestu. U sousedů, je to jen pár chalup, se nic neslavilo a všichni byli ve městě na táboru lidu. Tož Graciánovi sklaplo. A že půjdou ještě dál, ale tam zas měli májku dobře hlídanou a Graciána i s jeho bandou zahnali. Nad ránem se dotrmáceli domů celí otrávení. To už prý Gracián jen vykřikoval, že májka musí dolů a že hordy barbarů zvítězí. Asi si představoval, že dobývá Řím. Chlapy poztrácel po chalupách a sám dovrávorál k vyhaslému ohni. Májka jako májka, řekl si a v tom zatmění mysli vzal sekeru a pokácel tu vlastní. Pak tam někde usnul, ale rosa ho probudila. Viděl pokácenou májku a v tu chvíli byl střízlivý. Slunko bylo už vysoko, když šohajové zjistili, že májka leží. Nějak se domákli, kdo to byl, a šli na něj s holemi, napučením až hrůza. Vztek a kocovina, to udělá ze synečka tygra. Gracián na ně ale nečekal. Byl v prachu už když vstávali, a to bylo jeho štěstí. Myslím, že s letním bytem má utrum. Z toho plyne poučení, jak dopadne ten, kdo má příliš pevné úmysly.

Tvůj Kremer

Březen 1939, Jihlava, Josef Kremer Aloisi Kilianovi

Milý kamaráde,

konečně jsem se mohl dát do psaní a věru musím své duši ulehčit, jak jsme prchali ze Sudet. Hleděli jsme se dostat z Příbora, dokud ještě máme zdravou kůži, a konečně se nám to povedlo. Na předvčerejšek chystali zdejší Němci spolu s Němci z okolí pogrom na Čechy, zejména na obchody a školy. V jedné okolní obci se silnou českou menšinou to také o den dříve provedli, jenže tím se o tomto bohulibém záměru dozvědělo velitelství (samozřejmě říšskoněmecké) a místním rozhlasem vydalo velmi energickou výstrahu. Tož tak naši milí spoluobčané přišli o pěkný hec. Nevím ovšem, odvrátí-li je to od podobných podniků vůbec, nebo jen od podniků předčasně vyzařených.

Již před vánoci jel jsem do Brna žádat o přeložení. Dlouho žádná odpověď. Pak mi napsali, že v Brně o mně mohou rozhodovat jen jsem-li přihlášen na českém území. Přihlásil jsem se v Derfli, ale až do konce platnosti mé propustky nic nepřišlo. Po měsíci dostal školní zahradník propustku a přivezl dopis. Jsem-li prý hlášen v Derfli, mám žádat prostřednictvím tamní školy a ne školy v Příboře. O přeložení nic. Tak jsem jim napsal ostrý dopis a odpověď na sebe nedala dlouho čekat. Místo do Náměště přeložili mně do Jihlavy. Jel jsem se tam podívat. Ředitel před důchodem, škola na spadnutí. Žádal jsem znovu do Náměště, ale ač tam bylo volné místo, nedostal jsem ho. Škola se mezi tím postátlnila a nemohl už o ní rozhodovat zemský úřad.

Tak jsme se stěhovali. Speditéři byli moc drazí, tak vlakem. Sehnal jsem potřebné bumágy a objednal vagon. Měl přijet v pondělí. Ráno přešlapovalo před domem devět stěhováků s valníkem. Přijedeme na nádraží, vagon nikde. Prý zítra. Taky nic. Ve středu telefonuji z nádraží, že vagon přijede odpoledne, ale podle nového výnosu je třeba další bumága. Jel jsem do Opavy, ale tam mi řekli, že povolení bude až zítra v deset hodin. Telefon

nefungoval, tak jsem běžel zpátky blátivou cestou, aby vagon neujel. Ten však už byl pryč, protože přednosta, když viděl že nenakládám, ho odeslal. Říkal ale, že na slepé koleji stojí vagon se švýcarským celním zbožím a má se zítra vykládat. Že mi ho přenechá.

Obíhám úřady, protože platnost bumágy zas prošla. Večer přijdu na nádraží a vagon je pořád ještě naložený. Spediterovi lidé se sice dostavili, nepřišel ale celní úředník, Herr Busek, velký hakenkreutzer před Hospodinem, že prý rozvážel uhlí. Teprve, když jsem vyložení vagonu zorganizoval na příští den, konečně jsme odjeli. Do Jihlavy jsem však s vagonem dorazil až za deset dní, během kterých mi střídavě němečtí a čeští celníci chtěli zabavit náš movitý majetek. Neopouštěl jsem ho ani na chvíli a seděl jsem u otevřených dveří ve svém profesorském ušáku. Z tohoto pojízdného trůnu jsem vyjednával a nechal si od dobrých lidí nosit stravu. Němečtí rošťáci na mne jednou házeli kamení, ale já jsem z tyče od stojací lampy z improvizoval střelnou zbraň a kluci utekli.

Tvůj Kremer

Duben 1941, Luka, Kremer píše Alovi

Kamaráde,

tvůj dopis mne našel po spleťtém cestování a ubezpečil mne, že tě dosud nezavřeli čili že jsi dosud neodcestoval do lázní jako tvůj švagr, jak se dnes vzletně říká. Jak vidíš teď jsme už museli opustit i Jihlavu a řeknu Ti, že jsem měl s těmi lázněmi namále. Máma po dobu čtvrt roku vždycky čekala, když jsem měl jednání na komisařství, jestli se jí vrátím. Však je tu pár nácků, kteří by mě rádi viděli viset na lucerně. Místním Němcům je každá česká škola trnem v oku a když se jim nepovedlo nám vymlátit okna, usilovali o naše zrušení. Německé úřady nás v lásce nemají, ale o pouliční nepokoje taky nestojí. Pro zdejší sedláky by to byla katastrofa, protože jiná česká rolnická škola široko daleko není a německy z nich málo kdo umí. Jihlava je sice plná Němců, ale na venkově se mluví česky. Usiloval jsem proto o přemístění školy na vesnici. Úplným zázrakem se mi to povedlo a koupili jsme velkostatek v Lukách, hodinu chůze od Jihlavy. Stěhování se podobalo evakuaci a po všelijakých úředních obstrukcích, při kterých jsme měli několikrát na mále, nás alespoň vyprovázel hrozně mlčící dav a nakonec nás hnali s povykem a kamením. To Ti povím, byla ve mně malá dušička, když jsem před školou viděl hlavu na hlavě. Chtělo se mi utíkat, jako bych byl malý kluk.

Zdraví Kremer

Duben 1942, denník Ala Kiliana

Psala mi sestra Anička, že švagr již měl soud a byl za účast v odboji odsouzen na osm let vězení. Koncentrák ho minul, protože Němci se k vojákům chovají trochu lépe, než k civilistům. Celý rok od jeho zatčení byli úplně bez prostředků a skládala se na ně celá rodina a bývalí švagrovi podřízení, protože byl velmi oblíbený. Minulý týden k nim přišel nějaký pán s kufrem a sestra se hned lekla, co to zase je. Už jednou je vyhodili z bytu a německá rodina se přišla rovnou nastěhovat. Pán se ani nepředstavil, na jméno prý nezáleží, ale dal Aničce kufr, že je to prý od pana Kremera. Otočil se na patě a mazal hned pryč. V kufru byla mouka, uzené, naložené buřty a okurky, máslo a sýr, sušená jablka, mák, kyselé zelí ... skoro dvacet kilo toho bylo.

Březen 1945, Luka, Kremer píše Alovi

Milý kamaráde,

v naší korespondenci zeje díra jak po granátu. Při všem zneklidňujícím spádu událostí je těžko najít něco tak výrazného, co by stálo za překonání nechuti ke psaní. Válka naše starosti tak znamenitě zunifikovala, že co platí o jednom, platí i o druhém. V únoru jsme neučili, protože nám zabavili uhlí. Abych si náhodou neužíval dolce farniente, byl jsem pověřen kontrolní činností, to jest pouštět hrůzu na sedláky, aby včas plnili dodávky. Ti jsou však na bubáky vytrénováni, tož jsem jen prochodil boty a pobesedoval při kafi. Dostal jsem nějaké diety, tož mimořádný příjem používám na mimořádné účely. Posílám Ti jednu tisícovku a předej ji sestře Aniče. Udržují se nějaké pověsti, že nás vyženou i z Luk, ale doufám, že do té doby bude válce konec. Trochu toho doufáníčka neškodí. Fronta se blíží, starý brachu, až budeš zase rozmlouvat s Pánembohem, přimluv se taky za nás.

Zdraví Kremer

Květen 1945, Luka, Kremer píše Alovi

Kamaráde,

dnes obnovili poštovní spojení, tož hned posílám holubici, objeví-li Vás na místě suchém. My jsme všichni živi, zdraví a pohromadě. Moc se tu nebojovalo, jen já jsem dostal pažbou, protože jsem prvního ruského vojáka uvítal rusky. On si myslel, tupec jeden, že jsem nějaký přeběhlík nebo bělogvardějec. Zahradník ho vzal motykou a on, jen co se probral, nemařil čas pomstou, a mazal za svou jednotkou. Já snad dostanu přes držku při každém převratu. Jak je s Vámi?

Váš Kremer

Březen 1948, Jihlava, Kremer píše Alovi

Milý příteli,

dnes jsem dostal od ministerstva placenou dovolenou. Co se z toho vyvine, dá se stěžít předpokládat. Nejhorší je, že nevím odkud vítr vane, tož nemohu nic dělat. To si ti komunisti pospíšili. Proslýchá se, že budu pensionován. Znamená to, že mně vypudí z mého rozměrného bytu v Jihlavě a kam půjdu, to dosud nevím. V každém případě jsem se rozhodl zredukovat svou knihovnu a posílám Ti seznam. Dej ho prosím nějakému antikváři a sám si vyber, co bys rád. Mám celou Ottovu encyklopedii a celého Brockhause, s tím mě nikdo do podnájmu nevezme.

Vedle toho bych Tě rád poprosil o pomoc ve vyjasnění té mé věci. Koukám, že jsi díky své stranické legitimaci Únor přežil a že Tvá kariéra bude nejspíš strmě stoupat. Nemohl by ses v Brně poptat, kdo se mě to snaží potopit?

Co říkáš skonu Honzy Masaryka? Je to jakési příznačné pro tuto dobu. Pročítal jsem zvláštní přílohu „Světa v obrazech“, a vykřikoval jsem u toho na mamču, že ten se tedy musí obracet v hrobě, jakého z něho udělali komunistu. Pak jsem si ale uvědomil, že má na svědomí výroky komunismus podporující i zásadně jej odmítající. Stačilo vybrat ty pravé. Vzpomínáš, jak žertoval o tom, jestli u nás někdy někdo viděl železnou oponu, že by ji taky rád viděl. Bože, to bylo hloupé. Nebo jak říkal po návratu z Moskvy, že odjížděl jako ministr zahraničí a vrátil se jako Stalinův pacholek. To už ani nebyl vtip.

Že by ho za takové švejkování zavraždili? Vždyť těm komunistům pomáhal, seč byl! Já jsem už dokonce začal být na ten jeho bramborový ksicht alergický. Dokud dělal tatík Masaryk pózy před fotoaparátem a Honza se mu šklebil přes rameno, to bylo dobré. Bavilo mě, že

šel za otcovou rakví a palce měl zaháknuté v kapsách kabátu. Je to vidět na fotkách. Víš, takové polovičaté gesto, že s celou tou státní funusparádou nemá nic společného. Jenže když dělal ty svoje pobaveně ironické kukuče přes Gottwaldovo rameno, přešel mě humor.

V jednu chvíli bych té sebevraždě i věřil, on musel být úplně rozpolcený. Vlastně nechápu, proč už dávno neemigroval. Je to celé záhadné, ale sebevražda mi k němu vůbec nesedí. Byl takový měkký, nerozhodný, takový bonviván. Skočit z okna? Fuj. Já si nakonec myslím, že vypadl omylem, náhodou. Třeba pomáhal sousedově kočce z okapu, co já vím.

Já Ti mám pocit, že v poslední době nějak selhává takový ten přírodní zákon, podle kterého dříve, když Ti upadla zápalka na koberec, prostě chcípla. Dnes Ti rovnou vyhoří barák. Mně se zdá, i když jsem bezvěrec, že se za nás poslední dobou nikdo nemodlí.

Tvůj Kremer

Březen 1948, Brno, Alo píše Kremerovi

Milý kamaráde,

předložil jsem Tvou stížnost jihomoravskému akčnímu výboru strany a domluvil jsem se zapisovatelkou, aby tentokrát pohlídala, aby tvoje stížnost šla k akčnímu výboru v trvalém bydlišti v Derfli, nikoli do Jihlavy, kde by ji zase stopili. V Hradišti, kam Derfle náleží, to pohlídá jeden bratr Sokol, aby přiložili kladný posudek na Tebe a poslali to zpět na výbor strany, že jim to přišlo sice omylem, ale že Tě znají jako výborného odborníka a dobrého člověka. Pak už to snad půjde na ministerstvo. Při troše štěstí, by stížnost mohla jít na ministerstvo s naším kladným vyjádřením rovnou, ale poslední dobou je snaha automaticky zpětně potvrzovat všechna rozhodnutí místních akčních výborů, protože by stížnostem nebyl konec.

Při našem posledním rozhovoru jsem vzal některé Tvoje jízlivé poznámky na adresu mé kariery s jistým zdráháním jako přátelské. Jest tu praktická potřeba konečně se pracovně uplatnit. Což mám celý život zůstat středoškolským profesorem? Moje smýšlení je socialistickým reformám v zásadě nakloněno, proto jsem se rozhodl jít s dobou, i když to znamená navenek tolerovat některé revoluční výstřelky. Dobře víš, že si myslím, že dobrá sociální reforma se neobejde bez milosrdenství a úcty ke všemu stvoření. Jinak se otroctví hladovějících změní v otroctví sytých. Socialismus však na této cestě může udělat mnoho dobrého a snad se časem polidští a posvětlí. Socialismus je přece, po teoretické stránce, velmi humánní zřízení, musíme jen zvládnout počáteční chaos. V tomto směru chápu, že musí být dočasně omezena svoboda, protože mnoho lidí se bude znárodnění bránit ve jménu svého partikulárního dobra. Také se nesmí dát prostor k šíření fašistické propagandy.

Tvůj Al.

Srpen 1948, Jihlava, Kremer píše Alovi

Milý příteli,

děkuji za zaslané peníze. V mém případě nastal mírný vývoj. Od 1. srpna nedostávám ani služné, ani pensi. Stále jsem se ještě nedozvěděl proč. Dotazoval jsem se na různých místech jako je krajský akční výbor strany, ministerstvo školství atd. a ti všichni mě odkazují na okresní akční výbor v Jihlavě, který zarytě mlčí. Ten Váš manévr s výborem strany v Uherském Hradišti nevyšel, zase to poslali výboru v Jihlavě, takže moji stížnost na jihlavské komunisty dostali k posouzení jihlavští komunisté. Pokusil jsem se tedy alespoň

z ministerstva sociálních věcí vymámit invalidní důchod na tu svou otevřenou hlavu, ale dozvěděl jsem se, že mé zranění je promlčeno. Poslechni, jak se dá zranění promlčet?

Dočista mnou otrásl Tvůj názor, že svobodu je třeba regulovat. Napsal jsi, že není možné poskytnout svobodu pro šíření fašistických názorů. Tohle slovo je oblíbená hůl na psy, kteří mají být bití. Proto se nesmějí šířit žádné názory? To je jako když ukážeš prstem na nějakého kontrarevolucionáře: „Pane, vy nejste Čech!“ Jenže on Čech je. Tak ho prohlásíme za tajného Němce. A je to. Strana měla zase pravdu. Z této naší diskuse je vidět, jak je to složité, když nás pro jednu neutlačují ani Němci, ani Rakušáci, ale my sami sebe navzájem.

Zdraví Kremer

Srpen 1948, Alův denník

Opět mi psal rozčilený Kremer, který se nějak nemůže srovnat s politickými změnami v naší zemi a podezřele tíhne k reakci. Nejraději by mne obvinil z karierismu, příčinou však je, že se v důsledku jeho nedomyšlených politických názorů hroutí jeho vlastní kariéra. Víím, že je to v jádru dobrý člověk a jeho pomoc sestře Aniče nesmí být zapomenuta. Budu mu pomáhat seč budu, ale pocit přátelství se z mého nitra znenáhla vytrácí.

Září 1948, Alo píše Kremerovi

Milý kamaráde,

získal jsem v Praze přímluvce, komunistického poslance a bývalého sociálního demokrata pana M., ostatně také dobrého evangelíka. Pošli mi prosím celý svůj příběh a já mu ho přepošlu. Myslím si, že je to rozumný člověk a ve věci spravedlnosti něco udělá, když má tak velkou moc. Tvůj dopis pošlu se svým doporučením.

Tvůj Al.

20. června 1949, Kremer píše panu M.

Vážený pane poslanče,

dovoluji si obrátit se na Vás ve věci, o níž Vás informoval můj přítel, dr. Alois Kilian. Po deset let jsem byl ředitelem Rolnické školy v Jihlavě a v březnu 1948 jsem byl suspendován na základě smyšlených obvinění, proti nimž se již více než rok snažím odvolat. Po celou tuto dobu nedostávám důchod ani služné a žiji z darů, jimiž mě podporují rolníci z Jihlavska, jejichž děti jsem učil. Této své podpoře dali sedláci a drobní zemědělci výraz též v peticích na moji obranu, které přikládám. Výslovně je v nich uvedeno, že jsem s nacistickým režimem nekolaboroval, naopak měl jsem s ním řadu konfliktů, ani jsem se nedopouštěl majetkové trestné činnosti. To potvrzuje šetření SNB provedené v roce 1947.

Jádrem pudla je touha pana Dobrovolného, předsedy Obvodního akčního výboru v Jihlavě, po výnosu plynoucím ze školního statku, který je velmi výhodný v době potravinového nedostatku. Ze zabavených německých pozemků jsem totiž dal dohromady školní statek o výměře padesát hektarů, což je za dnešních poměrů pro kořistnické povahy lákavá zásobovací možnost. Tento výborný nápad na obohacení dostal řídicí učitel Jihlavské měšťanské školy Podlaha, který se za tím účelem s panem Dobrovolným spojil. Chtěli mě suspendovat a Podlahu nastolit na moje místo. Podlaha se však veřejně blamoval svou odbornou neznalostí a ministerstvo školství dosadilo na mé místo skutečného odborníka. Po opožděném dotaze ministerstva, proč jsem byl vlastně suspendován, byly dodatečně

obstarány denunciací, proti nimž se již rok marně bráním. Všechna moje odvolání totiž končí u jihlavského akčního výboru strany, neb není respektována zásada, že ve vlastním případě nemůže být nikdo soudcem.

Jsem invalida ze světové války s těžkým poraněním na hlavě. Nezasloužená suspense a různé nepříjemnosti, jimiž jsem byl po únoru častován, způsobily u mne nervové zhroucení, jemuž jsem málem podlehl a z něhož jsem po třech měsících strávených na loži vyšel s recidivou následků válečného poranění. Má invalidita dříve překonávaná zájmem o povolání a chutí k práci, se po tom zhroucení podstatně zhoršila a protože tlak, jímž byla způsobena posud nepolevil, zhoršuje se každým dnem.

V době mé nemoci, věda pan Dobrovolný, že mám lékařem nařízen klid, šikanoval mne po celou dobu, co jsem byl v Jihlavě. Pod exekucí mi nařídil vyklidit služební byt, který je dosud volný. Námitky, že se nemám kam stěhovat a nemám na stěhování peníze, nic nepomohly.

Měl bych se samozřejmě léčit, ale byv neschopen práce, jsem bez jakéhokoli příjmu a nemám ani existenční minimum, natož peníze na lékaře. Nárok na léčení nákladem pojišťovny mi byl rovněž odňat, i když jsem si jej léta platil, stejně tak jako jsem platil daně. Prý proto, že jsem byl shledán přísluhovačem buržoasního režimu. Co to má být? Já jsem jen učil rolníky jak rozumně hospodařit na statcích!

Z dějin je mi známo, že mezi průkopníky revoluce jsou nutní nevzdělaní a bezohlední fanaticové. Ale vím též, že po každé revoluci přichází reakce, která ty první revolucionáře smete. Bude to tím bezohlednější, čím větších chyb se revoluce dopustila. Můj přítel mi řekl, že jste rozumný člověk. My rozumní lidé přece musíme zastavit žádění fanaticů a zlodějů, ne?

Dovolávám se Vašeho svědomí s nímž jste svědčil u Norimberského tribunálu o německých zvěrstvách. Byla to zvěrstva ne proto, že byla německá, ale proto, že byla proti lidskosti. Doufám, že najdete mezi rozhodujícími osobami naší státní správy dosti slušných lidí, jímž socialismus není pouhou vějíčkou na hlupáky, ale mravním závazkem. Doufám, že najdete takové lidi, pro které není revoluce záminkou pro ukojení egoistických cílů a sadistických sklonů, nýbrž bolestnou operací, jejíž bolesti se nemají zbytečně uveličovat.

Prosím Vás, abyste se zasadil o minimum spravedlnosti, která mi přináleží, a na níž se shodli i venkované znající mé politické smýšlení. Zádostiučinění, o které žádám, je předčasné pensionování s plnou pensí a platností zdravotního pojištění. Prosím Vás, abyste mi pomohl důstojně dožít, aniž bych byl odkázán na lidský soucit a dobročinnost.

V dokonalé úctě ing. Josef Kremer

Srpen 1949, Praha, Dopis M. Alovi

Vážený bratře,

dostal jsem podklady k věci ing. Kremera a jeho dopis. Již stručné nahlédnutí mi stačilo, abych poznal, že je to člověk, který není na výši doby a v každém případě musel být odstraněn. On se sem prostě nehodí. Je opravdu s podivem, jak ještě dnes mohou podobní lidé poletovat v oblacích. Je mi jasné, že v dnešní politické situaci musel ztroskotat. Jak si vlastně představuje tu svoji spravedlnost? To, co pro něho mohu udělat, je přidělení pense ve výši 700 Kčs. To, že si platil penzi ve výši 6000 Kčs je dnes už jen jeho představou. Mluvil jsem v Jihlavě s mnoha lidmi, kteří Kremera chválí, ale nemohu mu pomoci, když nesleví ze svých názorů. Měl by provést veřejnou sebekritiku, ale asi ani to nepomůže.

S bratrským pozdravem M.

Srpen 1949, Alův denník

Dostal jsem poštou průklep Kremerova dopisu M. a zároveň dopis od M. určený pro mne. Kremer to úplně zkazil a M. dává od případu ruce pryč. Tolik času mne to stálo!

1.února 1950, Míkovice, Josef Kremer Aloisi Kilianovi

Milý příteli,

jelikož jsi se tak exponoval v mé věci, zpravuji Tě o výsledku. Je hubený. Přiznali mi sociální důchod 700 Kčs měsíčně. Rudé Právo psalo, jak důchodci tento obolus vždy s jásotem prvního přijímají, neb o něčem takovém se jim dříve nesnilo. Mně se o tom také nesnilo. Můj plat byl přes osm tisíc, nárokovaný důchod přes šest tisíc a patnáctiletá dcera mého souseda, která si přivydělává úklidem na řepné váze dostává tři a půl tisíce. Jak mám ze sedmi stovek uživit dva lidi?

Podal jsem odvolání. Zkusil jsem to ještě jednou cestou milosti. Zjistil jsem, že nový zákon nepřipouští cestu milosti! Beru na vědomí, že i této věci jsme překonali kapitalistický řád. Nový řád zná jen nenadále přijímané právní normy, které uzákoňují cesty pomstychtivosti. A všechny ty tirády o zaopatření ve stáří jsou jen humbuk a podvod. Když nejsi schopen práce, máš jen jediné právo: pojit. Vytkl jsi mi, že nechci rozumět revoluční situaci nového státu. Lojzíku, Ty jsi přece věřící člověk. Čím jsme to překonali humánní tradici, ve které je milost je víc než zákon? Platí už jen prokletí do druhého a třetího pokolení. Má dcera nesmí studovat. Od vlády císaře Josefa II. nebylo třeba se takového povolení doprošovat, ani pro Židy.

Já že nechci rozumět současnosti? Naopak, mně zrak nezastírají stranické výhody, jako Tobě. Musí Ti dát hodně práce, abys umlčel vlastní rozum a popřál sluchu víře horší té, o které nám žvaníval katecheta Tauber. Víře, podle níž z dnešního chaosu, z rozpoutání nenávisti a uvolnění všech špatných stránek člověka, vykryštalizuje nakonec harmonie, blahobyt a štěstí. Pro tuto víru se nedovedu nadchnout, jako svého času pro neposkvrněné početí. Máš-li roztok, který páchne po amoniaku, vykryštalizuje z něj nanejvýš salmiak. Rozhodně ne voňavý kafr. Čertovina z něho nevysmrádne. Já Tě mám stále rád, Lojzíku, ale s tou obhajobou komunismu jdi do háje. Lžeš sám sobě.

Srdečné pozdravy. Kremer

Říjen 1950, Míkovice, Kremer píše Alovi

Milý příteli,

díky Tvé neutuchající snaze mi nakonec přiřkli plný invalidní důchod ve výši 2700 Kč. Spravedlnosti se tím sice zadost neučinilo, ale nějak s tím vyjdeme. Děkuji Ti za vše, co jsi pro mne udělal.

Byla tu na návštěvě Tvá sestra, paní Anička. Zrovna jsem ležel jako lazar a úplně jsem okrál, jak jsem byl rád, že se nebojí navštívit starého reakcionáře. Je pořád tak roztomilá, jako když jsem k Vám po válce chodíval. Je jí škoda, jak se tak sama probíjí životem.

Přišel jsem o zdraví, životní zadostiučinění, o komfort a o iluse. Nikdo z mých přátel mě ale neopustil, naopak, poznal jsem nové lidi a dobré stránky lidství, které se nedá ani uplatit, ani zastrašit. Pořád mi ještě docházejí balíčky s finančními příspěvky a s potravinami. Víc jak třetina jich je bez zpáteční adresy. To znamená, že Ti lidé vypravili cenný balík, dali si práci se sháněním krabice, s balením, cestou na poštu, a nic již ode mne neočekávají. A to

jsou ti pověstní škudlilové a pánožrouti z Vysočiny. No neudělalo by Ti to radost?

Tvůj Kremer

Leden 1954, Uh. Hradiště, spolužák Alovi

Milý Lojzíku,

asi to nevíš, ale jsem lékařem našeho spolužáka Kremera. Je na tom velmi špatně, má rakovinu a rád by Tě viděl. Víím, že jste se nepohodli o politice a proto Ti asi ani nenapsal. Ptá se často po Tobě a života mu už moc nezbyvá. To komunistické šikanování mu způsobilo návrat neurologických potíží z první války a pak se přidala rakovina. Začalo to jako malý kožní nádor na kůži, ale já jsem to nerozpoznal. Normálně dávám každý takový defekt vyšetřit, ale nevšiml jsem si toho. Pro mne byly zásadní ty potíže s mdlobami a epileptickými záchvaty, které byly následek jeho válečného zranění. Pomáhal jsem mu, protože jiný lékař to nechtěl udělat. I když si celý život platil zdravotní pojištění a byl státní zaměstnanec, najednou o něm na ministerstvu zdravotnictví nic nevěděli. Prý není v evidenci, Prý, ať si to pan inženýr zaplatí sám. Z čeho asi tak? Kradu pro něj morfium. On byl silou vůle více jak třicet let zdrav, ale to nepochopitelné bezpráví podřalo jeho touhu žít. Nese svůj stav velmi statečně a vyrovnaně, ale to víš, potřebuje podporu.

Jako výsměch působí rehabilitace, jíž se minulý týden dočkal. Přípis obsahuje i nabídku návratu do práce „v dnešní nové politické situaci“. Prý je nedostatek zemědělských odborníků. Smál se tomu.

Tvůj Miroš

Duben 1954, Brno

Na Velký pátek jsem navštívil milého přítele Kremera. Vypadal hrozně, ale jeho znělý hlas a energické vyjadřování mi rychle dalo zapomenout na jeho stav. Předčítal mi úryvky ze svých pamětí, které na loži sepisuje. Smáli jsme se gymnasijským žertům a vzpomínali na spolužáky, z nichž mnozí již nejsou mezi námi. Doma jsem pak pročítal svoje denníky a viděl jsem, jak jsem vždy chtěl vyniknout. Chtěl jsem být vědec, chtěl jsem mít také mystické poznání o harmonii všehomíra, chtěl jsem být vždycky dobrý, nejlepší, i na vojně. Postupoval jsem od hodnosti k hodnosti, od vyznamenání k vyznamenání. Ve velké válce, za německé okupace, za komunistického režimu. Ale co jsem proti tomuto člověku, který byl jenom věrný sám sobě a viděl věci neúplatnými očima? Přesně takoví lidé jsou nepřáteli každého ideologického režimu. Normální, bez ambicí, nezkorumpovatelní, s jasnými očima. Ty lidi s rozumným úsudkem, kteří nechtějí být slavní ani mocní, ty neovládnou. Nemáte čím.

Květen 1954, Alův denník

Navštívil jsem se Samohýlem Kremera. Dýchací potíže mu neumožňovaly čilejší rozhovor. Již po několikáté jsem se odhodlával k hovoru o směřování lidského života a o posledních útechách, ale jaksi jsem nemohl. Co řekneš, křesťane, blízkému příteli, v posledních chvílích jeho života? Mlčel jsem, zmaten silou ducha, který vládl tělem tak hrozně zpustošeným. Stále jsem zmaten a hluboce nešťasten.

Vzal jsem jej za ruku a on na chvíli zdřímł. Vida pak v mých očích slzy, pravil: „Neplač nade mnou, plač nad sebou a svými dětmi.“ Já jsem však nepochopil citát ani proroctví, cítil jsem jen bezmeznou lítost nad životem a nad svou nicotností. „Blíží se konec,“ řekl mi

Samohýl, „Postarej se o vdovu, ať sem nechodí,“ Nabíral do stříkačky morfium až byla úplně plná. Pochopil jsem to.

Květen 1954, Alův denník

Samohýl mi telefonoval, že mám mít pohřební proslov. Že mě prý do Míkovic vezme svým doktorským autem. Jel jsem tam odevzdaně, jako na popravu a ještě odpoledne jsem neměl proslov připravený. Samohýl mi poslal i úmrtní oznámení, které si Kremer sám sepsal a které pochopitelně nemohlo být vytištěno. Šířilo se však ve strojových opisech, viselo pár hodin na vesnických náměstích ... Než to někdo strhal. Výsledkem bylo, že na hřbitově byla hlava na hlavě. Bylo tam snad tisíc lidí.

Úmrtní oznámení Josefa Kremera

Milujte se vespolek, pravdy každému přejte. Jan Hus.

U vědomí neodvratného konce všem oznamuji, že jsem zemřel.

Já, ing. Josef Kremer,

bývalý ředitel zemědělské školy v Jihlavě, po dlouhé a bolestivé nemoci, jako oběť lidského sobectví, hlouposti a zbabělosti, krátce na to, co bylo úředně uznáno, že se mi stala křivda.

Pohřeb se koná, no to se dozvíte. Těm, kdo zavinili moji smrt, přeji, aby se jim dostalo toho, oč jsem sám marně usiloval - spravedlnosti. Ponechávám je soudu jejich svědomí a jejich spoluobčanů. Jestli jsem někomu ublížil já sám, prosím za prominutí. Budiž vám útěhou, že jsem před smrtí trpěl jako pes. Prosím tímto všechny své známé a přátele, aby svou účastí, radou a ochotou přispěli těm, pro něž je má smrt ranou nejtěžší, protože ani po mé smrti nebudou vyvázáni s těžko pochopitelné odplaty nové moci.

V Míkovicích jsem dobu zbývající do pohřbu strávil v kvetoucí zahradě a na koleně jsem konečně dopsal projev. Zatímco jsem seděl pod třešní, ležel vysvobozený trpitel ve zšeřelém pokoji. V tváři byl velmi bledý, ale rysy již nebyly zrůzněny bolestí. Byl to zase on, starý známý, leč jaksi tajemný, monumentální, plný sám sebe. Již za života byl mohutného vzrůstu a nyní působil dojmem, že se ještě zvětšil.

Nad hrobem jsem měl chvíli chuť zmuchlat projev do kuličky, mrštit jím do výkopu a rozplakat se. Jenže co bych potom dělal? Vstoupil bych do kláštera? Tak jsem zvučně přečetl nanicovatý výčet Jozéfkových dobrých vlastností a neuspokojil jsem napjatou pozornost přítomných ve věci nějakých narážek na jeho pohnutý osud. Jozéfek se nejspíš při té podívané chechtal, až se nebe otrásalo.